

Dagliglivets poesi – om fortolkninger og kulturel betydning

Med alderdom som eksempel

Af Anne Leonora Blaakilde

Indledning

I 1990'erne var jeg på feltarbejde på en lille dansk ø, hvor jeg interviewede øens bedstemødre og oldemødre. Målet med undersøgelsen var at få mere viden om, hvordan det opleves at blive gammel, især relateret til de gamle kvinders familieliv og deres forhold til de yngre generationer i familien. Da hele livsforløbet er en forudsætning for alderdommen, lavede jeg livshistoriske interviews med øens gamle kvinder. I fortolkningen af disse interviews har jeg ladet mig inspirere af metoder, som stammer tilbage fra »faderen« til den videnskabelige folkemindevidenskab i Danmark, Axel Olrik. Disse vil jeg redegøre for i artiklen sammen med de nyere inspirationer til folkløstisk fortolkning, som jeg har samlet op fra ind- og udland.

På interviewtidspunktet (og i løbet af kvindernes liv) er der sket en voldsom afvandring fra øen. På 30 år er indbyggertallet faldet fra over 300 til ca. 100, og det er især de unge, der er flyttet. Kun ganske få af de interviewede har yngre familie i nærheden; ingen af disse er under 35 år. En af de interviewede kvinder kalder jeg *Sigrid*. Sigrid var født i 1920 i en fattig husmandsfamilie, og levevilkårene blev ikke bedre af, at hun mistede sine forældre med få års mellemrum og blev helt forældreløs som 11-årig, sammen med et par søskende. De kunne dog blive boende hjemme, fordi deres invalide mormor og gamle farfar boede sammen med dem.¹

Sigrid: Vi var jo vant til, at når vi kom hjem fra skole, så skulle vi ud og arbejde. Vi skulle ud at bestille noget. Vi kunne jo ikke gå hjemme og... og kigge. Vi skulle ud at hjælpe på en gård ved siden af.

Anne Leonora: På en anden gård? For at tjene penge?

Sigrid: Ja ja. Nej penge fik vi skam ikke! [Sigrid ler]. Det gjorde vi ikke!

Anne Leonora: Hvad fik I så, hvorfor...

Sigrid: Ingenting. Jamen, det brugtes ikke dengang der. Det var bare en... ja hvad skal jeg sige, sådan var det bare, at vi skulle på arbejde. Når vi kom hjem. Det var i roer, og det var i høst, og det var kartofler, og det var med tærskning og på den måde der, men eh... det var vi jo så også vant til, ikke.

Dette udsagn er definitivt taget ud af en hverdagssammenhæng, men spørgsmålet er: Er Sigrids udsagn poetisk? Et andet spørgsmål er: Hvorfor er det vigtigt at stille dette spørgsmål?

Hvad er dagliglivets poesi?

Der findes mange definitioner på *kunst* og derfor lige så stor uenighed om, hvad *poesi* er. Inden for dansk folkloristik var det poetiske i mange år klassificeret inden for genrer som *ordsprog*, *viser*, *eventyr*, *sagn*, *gåder*, *vitser* osv. På grund af dybtliggende kulturelle konnotationer mellem ordene *folkeliv* og *dagligliv* betragtes disse genrer naturligvis som *dagliglivets poesi*, men de er stringent afgrænsede med lovmæssige regler for typologisering, som fx Axel Olriks *episke love* er eksempler på², og ud fra disse forestillinger om folkelige, kunstneriske udtryksformer ville Sigrids udsagn ovenfor ikke blive regnet som poesi.

En bredere opfattelse af poesibegrebet stammer fra de russiske formalister fra begyndelsen af det 20. århundrede, hvoraf folklorister især kender Vladimir Propp med hans eventyrmorfologi (eventyrets struktur og opbygning)³ og Pjotr Bogatyrev, som sammen med Roman Jakobson i 1929 skrev *folkloren som en særlig form for skaben*⁴. Det var dog ikke i disse værker, at definitionen på dagliglivets poesi blev udfordret. Derimod arbejdede nogle af de andre formalister med begrebet *defamiliarization*⁵, som angiver, at et værk, en tekst eller dele af den gør opmærksom på sig selv ved at optræde som værende *anderledes*; det poetiske træder frem fx ved rim, rytme eller råhed, og denne *fremtræden* blev senere betegnet som *foregrounding*⁶. Ved betegnelsen *foregrounding* skabtes en form for dialektisk forbindelse mellem det poetisk fremhævede og det, der kaldtes *standardsprog*. Disse to var hinandens forudsætning og modsætning, men hele begrebsdannelsen *foregrounding* betød også, at bestemmelsen af det poetiske kunne flyde ud i dagligsproget. Roman Jakobson bragte disse tanker til Vesten (nu under betegnelsen *markedness*), da han immigrerede til USA⁷, og han argumenterede her for, at poetisk sprogbrug anvendes i stor stil i hverdagssproget og listede en lang række stilistiske former og figurer op som eksempler på den poetiske funktion i dagligsproget⁸. Denne tilgang er senere blevet videreudviklet i USA i

krydsfeltet mellem lingvistik, antropologi og folkloristik med betegnelser som *ethnography of communication*⁹, *ethnography of speaking*¹⁰ *ethno-poetics*¹¹ og *performance studies*¹². Arven fra Rusland og Pragcirklen var en opfattelse af, at den poetiske funktion er til stede i sproget *for sin egen skyld* (8), mens de kulturanalytiske arvtagere bidrog med en grundlæggende indstilling til de poetiske elementer i dagligsproget som værende markører af både individuel og kulturel betydning. Dette blev især sagt klart af antropologen Clifford Geertz, da han med forlæg i humanistiske fortolkningsteorier beskrev en gruppe balineseres hankamp som: *A story they tell themselves about themselves*¹³. Analogt til poesi som noget, der forekommer *for sin egen skyld* er tydeligt, men hans pointe var netop denne, at med en sådan markør har de agerende eller fortællende (i dette tilfælde balineserne) lagt en kode ud, som er åben for at blive fortolket dem selv såvel som af udenforstående, der gerne vil lære noget om dem og deres kultur.

Dagliglivets poesi er altså, ifølge denne opfattelse, en vigtig del af menneskelig udtryksform og et vigtigt redskab til at få mulighed for at få indsigt i og fortolke menneskeligt liv og kultur.

Arven fra Olrik

Denne intention om at foretage kulturanalytiske fortolkninger af dagliglivets poesi ligger på en måde også i forlængelse af Ollriks interesse for folkeminder, idet han beskriver formålet med sine studier som det at: ... *forstå sagnet som en del af menneskeligt åndsliv*¹⁴. I Ollriks samtid var ordet »fortolkning« dog ikke synderligt anerkendt inden for humanistisk videnskab, og i Danmark kom der først med Bengt Holbek¹⁵ og Birgitte Rørbye¹⁶ akademisk fokus på fortolkende folkloristik og *the Quest for Meaning*¹⁷. Da Axel Olrik i sine værker veksler mellem ordene *folkeminder*, *folkedigtning* og *sagn*, konkluderer Birgitte Rørbye, at Ollriks folkloristiske målsætning kunne betegnes således:

*Folkloristikens hovedopgave som humanistisk kulturvidenskab er at forstå sproglige meddelelser, der fremstiller noget som en sket begivenhed som en del af menneskelig kultur*¹⁸.

Blandt eventyrets karakteristika, som Olrik redegør for i sine episke love, er der visse elementer, som baserer sig på sproglig stilistik, altså de poetiske elementer i dagligsproget. Det drejer sig om gentagelsesfiguren (som hos Olrik rummes i § 60, 61, 62, 74, 75), metonymi (hos Olrik § 63), antitese (§ 62, 64, 71, 72) og flere, som ikke skal nævnes yderligere her. Det er bl.a. sådanne poetiske eller stilistiske elementer i dagligsproget, man som kulturforsker med fokus på kulturelle betydningsmarkører

bør lægge mærke til. Inden for stilistikken taler man om troper og figurer, og da disse poetiske elementer i dagligsproget er udtryk for kulturel betydning, har jeg valgt med en fællesbetegnelse at kalde disse for *kulturelle troper*¹⁹.

Sigrids poesi

Lad os holde fast i *gentagelsesfiguren* og vende tilbage til Sigrid og hendes fortælling om, hvordan det var at vokse op som fattig pige på en dansk ø i 1920'erne og 30'erne. Den rytmiske gentagelse forekommer nemlig i hendes udsagn, da hun frembringer denne remse:

Det var i roer
og det var i høst
og det var kartofler
og det var med tærskning
og på den måde der, men eh...

Den mundtlige markering af *foregrounding* ved hjælp af gentagelsesfiguren *anaphor* bemærkes først rigtigt på skrift, når man stiller det sagte op i den rytmiske fremførelse, sådan som det egentlig udtales²⁰. Herved fremkommer også opmærksomheden på, at der lægges tryk på hver af de fire gentagne »det« er; en talemåde som underbygger det rytmiske, men som også giver det sagte en lidt tung og træg effekt, der kan minde om den indfølelse fornemmelse, tilhøreren gerne skulle få af, hvordan tiden gik for børnene med evindeligt hårdt arbejde, årstid efter årstid. Dette indtryk understreges især af, at Sigrid ikke afslutter markant med et punktum, men derimod med en flad udfasning: *og på den måde der, men eh...* Dette er en stilfigur *amplificatio*, en udstrækning af afslutningen, som øger spændingen og budskabet (og minder om *hvileloven* i de episke love), og som derfor kunne antyde, at dette gentagne arbejde kunne fortsætte i det uendelige. Men så kommer der en markeret afslutning, nærmest som en salut: *Det var vi jo så også vant til, ikke.*

Hele det udvalgte udsagn rummer altså flere kulturelle troper (stilfigurer), der fremtræder som betydningselementer i Sigrids fortælling om sig selv, og derfor kan de anvendes som redskaber til at fortolke, hvordan hun selv ser sin livsverden i fortiden, og måske også i nutiden.

Sigrid har ikke valgt at invitere til, at tilhøreren skal få medlidenhed med hendes hårde livsvilkår, tværtimod. Hun kan ligefrem finde på at prale med dem:

Anne Leonora: Kan du huske nogle ting, som du syntes var rare, som du lavede sammen med din mormor og din farfar?

Sigrid: Nej, ærligt talt, det kan jeg ikke, for vi lavede jo ikke ret meget af sådan noget jo. Vi havde ikke tid til det.

Anne Leonora: Nej. Det var arbejde det hele?

Sigrid: Ja, det lyder, som det er noget, jeg siger, men det er det altså ikke, det er virkelig rigtigt. Jo, men det, vi kan jo godt sige, det var ligesom, vi kan sige, det var at prale, ikke. Men eh...

I den sidste sætning fremsætter Sigrid en metakritisk bemærkning, som er en refleksiv kommentar om sig selv til tilhøreren. Metakritikken fungerer som en retorisk gendrivelse, hvis tilhøreren selv skulle finde på at tænke, at hun *praler* med sit barske liv – og det gør hun dermed også, indirekte. Sigrid afslører nemlig her, at hun er stolt over at have håndteret det hårde liv uden jammer; at det *kunne være noget*, man kunne prale af. På den måde kan fortolkning af sådanne historier, *personlige narrativer*, i kort form bidrage til at give et indtryk af, hvilke værdier og holdninger, fortælleren gerne vil fremhæve om sig selv og sit liv²¹.

Senere fortæller Sigrid om sit ægteskab og børnefødsler:

Sigrid: Og eh... så blev jeg syg, efter jeg havde fået Birgit [den yngste af tre børn, ALB].

Anne Leonora: Hvad fejlede du?

Sigrid: Så fik jeg en blodstyrtning.

Anne Leonora: Hvordan klarede du dig så med de små børn?

Sigrid: Ja jeg kan fortælle dig det, og så tror du, det er løgn! [Sigrid ler]. For eh... altså Børge [den ældste søn, ALB], han var så gammel, at min mand han kunne hjælpe ham, når han skulle på toilettet, ikke, men Birgit var jo født bare, og jeg måtte ikke stå op. Doktoren var herovre og gav mig en udskrabning. Det foregik ude i køkkenet på køkkenbordet. Min søster var jordemoder, hun var altså her ved mig osse. Uden bedøvelse.

Anne Leonora: Neej. Det må have gjort ondt.

Sigrid: Det var ikke, det var ikke, nej det var ikke så galt. Det er bare, når vi siger det, ikk'?

Anne Leonora: Men det lyder da ikke rart.

Sigrid: Nej, det gør det heller ikke, men sådan foregik det altså. Så måtte jeg ikke stå op de første 14 dage. Men hun skulle have sit tøj vasket. Ikke. Den lille, hun skulle jo have tøjet vasket og det der. Og dengang var mændene ikke ret meget med til at hjælpe til. Jeg fik en spand! Ind ved siden af mig, ind ved sengen. Med vand i til at skylle bleerne op med, og en spand med varmt vand og med sæbevand, og så lå jeg i sengen og vaskede! [Sigrid ler] Så kan I se, hvor meget hjælp vi har haft dengang!

Også som voksen oplevede Sigrid et barsk liv, som hun tog i stiv arm uden at klynke. Historien her afsluttes med endnu en form for *foregrounding*, nemlig med det, som lingvisterne William Labov & Joshua Waletzky har kaldt *en coda*. Det betyder et afsluttende udsagn, der tidsmæssigt fører samtalen op til nutid fra fortællingens fortid med et evaluerende budskab eller morale²². Med en coda går fortælleren ud af historiens fortælle tid for at trække et budskab fra historien op til nutiden og den tid, som historien fortælles i. Med en coda går historiefortælleren i dialog med tilhøreren og henvender sig direkte til vedkommende med en kommentar baseret på den nys fortalte historie. Sigrid springer her fra fortid til nutid og henvender sig til tilhøreren (mig) i generaliseret tredje person »I«. På grund af dette skift fra fortid til nutid, fra beskeden fra »vi« til »I« bliver codaen meget tydelig, men faktisk har Sigrid afleveret en sådan i alle de tidligere nævnte citater også, dog uden direkte personificering. Hun har nemlig hver gang afsluttet sin beretning fra fortiden med en bemærkning med udgangspunkt i den tid, hun fortæller i, nutiden. *Det var vi jo også så vant til, og det var ligesom, vi kan sige, det var at prale*. Med sine historier fortæller Sigrid som ovenfor nævnt noget om sine egne værdier; fx. at hun føler sig stolt over, at hun har klaret livets hårde betingelser, men i og med at hun ofte medtager en coda, løfter Sigrid også sine fortællinger ud af fortiden for at henvende sig til tilhøreren med et budskab. Når Sigrid fx inddrager tilhøreren og *I* (underforstået: I unge) i sin stolte fortælling af, at hun har klaret de barske vilkår i sit liv, kan det være en appel efter anerkendelse for det, hun har præsteret i sit liv på trods af det hårde vilkår. Men hendes udsagn kan også opfattes som en anklage mod *de unge* for, at de har det alt for let i dag sammenlignet med før. Der er altså flere agerende på spil i historien end Sigrid selv.

Kultursammenstød – to generationer

Med inddragelsen af to grupper af mennesker, nemlig *vi* og *I* skaber Sigrid i sin fortælling en generaliseret protagonist og en generaliseret antagonist, og disse er repræsentanter for to generationer og to historiske epoker, nemlig *de gamle* og *de unge* knyttet til henholdsvis *fortiden* og *nutiden*. Den verbale *vi* – og – *I* strategi er helt almindelig blandt de interviewede kvinder på den lille ø. Denne måde at tale på med generaliserende pronominer viser, at kvinderne opfatter verden som delt i to med et *vi gamle fra før* og *de unge fra nu*. Denne pronomens brug (*de-og-vi*) kan fortolkes som et udtryk for et kultursammenstød mellem to generationer, en identifikation med *vi gamle* sat op overfor, eller i modsætning til, *de unge* og det, de repræsenterer. Her har øens

affolkning betydning, fordi »de« unge ikke længere er øboere, ligesom »vi« gamle.

En anden af øens kvinder, Maren, som var født i 1903, fortæller her om ét af sine børnebørn:

Maren: Jo men hun er københavner. – Hende... hende spekulerer jeg ikke så meget på, for altså... øhmm... hun er altså blevet bymenneske, og... og... jae... København siger mig ingenting.

Anne Leonora: Så hende snakker du ikke så meget med?

Maren: Nej. Joe... jeg taler da med hende i telefonen og sådan noget, men altså, jeg kunne aldrig drømme om at tage ind til København. Det kan jeg, det kan mit hoved altså ikke holde til, alt det der rummel og tummel. Og det er... Når de har været der nogle år, så tror jeg nok, de bliver...påvirket af... af ... det der. Og vi må jo slet ikke komme på politik! [Maren ler]

Anne Leonora: Så blir I uvenner eller hvad? [AL ler]

Maren: Nej, det gør vi ikke, for jeg drøfter ikke det, men altså... øh... de har jo deres mening om alting ikke, og det skal de da have lov at have, ikk', når vi andre da ikke forstår det? [Maren ler]

Her er en fremtrædende kulturel trope; nemlig det rytmiske rim *Rummel og tummel*, som samtidig er et onomatopoetikon; et lydefterlignende ord, der med dybe u-lyde efterligner larm og giver lydæssige associationer til kaotisk og måske farlig bevægelse som i *tumle* og *rumle*. Dette er indtrykkene af storby, af København, som Maren tager stærkt afstand fra, ligesom hun i forlængelse af det må tage afstand fra sit barnebarn, fordi hun er blevet bymenneske ligesom *de andre, der har været der nogle år*. I første linje siger Maren direkte, at hun ikke *spekulerer* så meget på dette barnebarn, og derefter kommer en sideordning af barnebarnet som *bymenneske* og København, der ikke *siger* Maren noget. Maren tager med andre ord afstand fra både storbyen, barnebarnet og *de andre*, der bor der, i modsætning til det fælles *vi*, som består af de gamle på den lille ø. Modsætningsparrene, der her bliver malet op, er altså de unge vs. de gamle, by vs. land/ø, og nutid vs. fortid. Som en implicit forlængelse af disse modsætninger repræsenterer *storby, nutid, de unge, larm, kaos* og *uforståelig politik*, »det moderne« vs. »det gammeldags«.

Ønsker man at komme dybere ind i de interviewedes værdisæt, kan man gå videre med fortolkninger af hverdagens poesi i deres udsagn, hvilket denne artikel ikke levner plads til. Her skal vi imidlertid fortsætte med at sætte de gamle kvinders udsagn i relation til deres erfaring med at blive gamle.

I dialog med omverden

I citatet ovenfor siger Maren fx, at hun holder sig tilbage med at give udtryk for sin opportune mening: *...de har jo deres mening om alting ikke, og det skal de da have lov at have, ikk', når vi andre da ikke forstår det?*

Ligesom hun siger: *Og vi må jo slet ikke komme ind på politik!*

Måske med en lille smule ironi afslører Maren her, at hun har erfaret, at det ikke er velset, at hun som øbo kommenterer det for hende fremmedartede liv i København og de unges liv, holdninger og politiske standpunkter. Det lyder endda som om, Maren er blevet anklaget for sin manglende *forståelse* – men hvorfor skulle hun mon forstå dårligere end andre? Dette spørgsmål kan måske besvares ved at se på et par andre af Marens udsagn. Hun taler fx i interviewene flere gange om julen:

Maren: Det kan jo ikke hjælpe, og jeg er jo også blevet gammel, men jeg *synes*, det er for meget i dag med pakker og store gaver. (...)

Jeg mener ikke..., der er ikke den hygge og andagt over julen, der var, da jeg var barn.

Maren: Jeg mener altså, der var mere hygge dengang. Men det er måske også forkert... men sådan... det mener jeg. Men jeg *synes* det altså! Folk kom mere hinanden ved, og de gik sammen, og... det... syns jeg.

Maren har en holdning til jul før og nu – og til *hygge* og det sociale liv før og nu i det hele taget. Men hun fremsætter sin holdning på en tøvende og ambivalent måde, som om hun er i dialog med nogen, der er uenig med hende. Dette ses fx ved den udstrakte brug af *gendrivelses* – en retorisk figur, der tager modstanderens synspunkt – når hun siger: *Det kan jo ikke hjælpe, og jeg er jo også blevet gammel, og det er måske også forkert.* Disse gendrivelses følges op af såkaldte *sandsynlighedsmarkører*; taleelementer som understreger afsenderens egen holdning og budskab (*altså, også, det mener jeg, men jeg synes det altså, men jeg synes*, og flere eftertryk, som også er sandsynlighedsmarkører), ligesom hele sætningen i sidste citat afsluttes med et bestemt: *og det... syns jeg.* Denne tekstmæssige ambivalens mellem undskyldning for og forsvar af egne holdninger kan fortolkes som en implicit dialog med nogen, der har draget Marens holdning og dømmekraft i tvivl. Hun siger også, med hvilken begrundelse disse *nogen* har gjort det: Fordi hun er gammel. Man er ikke kulturelt velanset som gammel, og slet ikke, hvis man repræsenterer *fortiden, landet* og holdninger, som andre tillader sig at karakterisere som *gammeldags*.

Gammeldags i forsvar og angreb

Kvindernes små fortællinger giver indblik i deres personlige livsverden, men de giver også indtryk af, hvordan gamle kvinder på denne ø betragter og møder omverden uden for øen, fx udtrykt ved deres fællesbrug af pronominet *vi* i stedet for *jeg*. Med deres *vi* gør de sig i fællesskab til repræsentanter for – og forsvarere af – fortid, øliv, alderdom og *gammeldagshed*. Deres udsagn indgår i en løbende kulturel kommunikation som kommentarer, dialog, kritik eller forsvar i forhold til den måde, de selv bliver mødt af omverden som repræsentanter for netop fortid, alderdom og gammeldagshed.

Når man har levet længe, har man et større sammenligningsgrundlag end dem, der kun har levet i kort tid. Desuden bliver den forgangne tid en del af gamle menneskers liv og erfaring. Derfor er det sandsynligt, at gamle mennesker vil finde flere positive elementer ved fortiden end yngre, som jo ikke kender den. Og det er ret sandsynligt, at man rent faktisk på et tidspunkt vil mene, at noget *var bedre før i tiden*.

Men det at anklage nutiden for at være ringere end fortiden kan let opfattes som en indirekte kritik af mennesker, der identificerer sig med nutiden. Det er ikke særligt velanset, at gamle mennesker giver udtryk for at foretrække fortidige fænomener frem for nutidige. Så risikerer man at blive anklaget for at være *gammel* eller *gammeldags*; underforstået at man ikke betragtes som én, der forstår eller ved noget. Det er denne underforståede anklage, som Sigrid og Maren kæmper imod; de fastholder deres egen mening, deres identifikation med fortiden, landet/øen og oplevelsen af, at der *var mere hygge før*. De kæmper imod den negative opfattelse af *gammeldagshed*, men de ved, at de ikke får omverdens – og de unges – anerkendelse af denne modstand, så de kan ligeså godt indtage en modstandsposition med det samme, verbaliseret med *de* og *vi*.

Kulturelle troper og menneskeligt åndsliv

Dagliglivets poesi kan også kaldes *kulturelle troper*, og de har rod bl.a. i Axel Olriks episke love, hvor de indgår som en del af de stilistiske former, der kendetegner *menneskeligt åndsliv*; altså det, vi i dag ville kalde *kultur*. Kulturelle troper er menneskelige udsagn, der rummer særligt potentiale som markører for kulturel betydning og fortolkning af denne.

Sigrid og især Marens udsagn om alder og om deres egne familierelationer til de yngre generationer er også kulturelle troper, og med disse markører viser de gamle kvinder en livskraftig modstandskraft over for en generelt negativ kulturel opfattelse af alderdommen, som de selv har erfaret personligt i deres møder med yngre mennesker.

Man kan endda fortolke de gamle øboers kulturelle troper som eksempler på en *modkultur*, idet de med deres udsagn protesterer mod den omgivende kulturs negative opfattelse af alderdom, gammeldagshed og ikke-urbanitet, og dermed hjælper øboerne i fællesskab hinanden med at fastholde deres *egne* værdier og positive erfaringer.

Noter

1 Forfatteren har skrevet bøger og artikler med lignende indhold (fx Blaakilde 1998, 1999, 2007), hvor den særlige folkloristiske fokus på hverdagslivets poesi dog ikke har været fremhævet som metode og tilgang. 2 Axel Olrik (1864-1917 var den første professor i folkemindvidenskab i Danmark fra 1913- 1917 samt stifter af og forstander ved *Dansk Folkemindesamling* (Holbek 1971; 1992. 3 Bogatyrev & Jakobson 1929. 4 Propp 1971/1928. 5 Shklovsky 1994/1917 (Victor Shklovsky (1893-1984), russisk formalist). 6 Mukařovský 1994/1948 (Jan Mukařovský (1881-1975), tjek-kisk lingvist og en del af den såkaldte Prag-cirkel, som var inspireret af de russiske formalister). 7 Roman Jakobson (1896-1982 var russisk født og var med til at starte russisk formalisme, kom til Prag og deltog i Prag-cirklen, migrerede senere til USA men kom omkring København, hvor han udvekslede tanker med danske sprogforskere. 8 Jakobson 1960. 9 Fx Gumperz & Hymes 1964. 10 Bauman & Sherzer 1989/1974. 11 Hymes 1981. 12 Bauman 1977. 13 Geertz 1972. 14 Olrik 1921;3. 15 Bengt Holbek (1932-1992), lektor ved Institut for Folkloristik indtil sin død i 1992. 16 Birgitte Rørbye (1945-1998 lektor ved Institut for Folkloristik indtil sin død i 1998. 17 Holbek 1985; 1987a; 1987b; Rørbye 1982. 18 Rørbye 2002;139. 19 Det at anvende tropologi som en form for analytisk redskab inden for humanistiske studier er allerede set hos historikeren Hayden White i 1973 ff, som har inspireret mange, også inden for kulturforskningen, fx. Fernandez (1986;1991) og Becker and Mannheim (1995) og i dansk antropologi Fog Olwig (1994). 20 Dell Hymes og Dennis Tedlock, som er hhv. folkloristisk lingvist og folkloristisk antropolog, har begge bidraget væsentligt til en øget opmærksomhed på en transkriberingsmetode, som blotlægger de ellers skjulte poetiske elementer i hverdagsproget (Fx Hymes 1975 og Tedlock 1983). Barbro Klein, svensk professor i etnologi, bragte disse tanker til Norden (Klein 1990). 21 Stahl 1989. 22 Labov & Waletzky 1967.

Litteratur

- Bauman, Richard & Joel Sherzer 1989 (1974): *Explorations in the Ethnography of Speaking*. Introduction to Second Ed., preface and introduction. *Explorations in the Ethnography of Speaking*. Eds. Richard Bauman and Joel Sherzer. Cambridge, Cambridge University Press.
- Bauman, Richard 1984 (1977): *Verbal Art as Performance*. Waveland Press, Prospect Heights, Ill.

- Becker, Anton L. & Bruce Mannheim 1995: Culture Troping: Languages, codes, and Texts. Pp. 237-252 in *The Dialogic Emergence of Culture*. Eds. Dennis Tedlock and Bruce Mannheim. Univ. of Illinois Press, Urbana.
- Blaakilde, Anne Leonora 1998: Udenfor. Oplevet aldrig i periferien. Anvendt sprog- og argumentationsanalyse i forskning om ældre. Pp. 161-191 in *Aldring og Ældre billeder – Mennesket i Gerontologien*. Red. af Anne Leonora Blaakilde og Christine E. Swane. Munksgaard, København.
- Blaakilde, Anne Leonora 1999: *Den store fortælling om alderdommen*. Munksgaard, Danmark.
- Blaakilde, Anne Leonora 2007 (2002): Ord skaber alder. Pp. 291-302 in *Gerontologi – Livet som gammel 2. rev. udg.* Red. Christine E. Swane, Anne Leonora Blaakilde og Kirsten Amstrup Kristensen Munksgaard Danmark.
- Bogatyrev, Pjotr & Roman Jakobson 1919: Die Folklore als eine besondere Form des Schaffens. In *Versameling van opstellen door oud-leerlingen en bevrindende vakgenooten* opgedragen aan mgr. Professor Dr. Joseph Schrijnen. Utrecht. (Manus, oversat af Bengt Holbek: Folkloren som en særlig form for skaben).
- Fernandez, James W. 1986: *Persuasions and Performances. The Play of Tropes in Culture*. Indiana Univ. Press, Ill.
- Fog Olwig, Karen 1994: »<Et gyldent minde«. Tropiske troper i dansk identitet.« Pp. 161-175 in *Komplekse liv. Kulturel mangfoldighed i Danmark*. Red. John Liep og Karen Fog Olwig. Akademisk Forlag. Institut for Antropologi, Københavns Universitet.
- Geertz Clifford 1972: »Deep Play: Notes on the Balinese Cockfight.« *Daedalus, Journal of the Academy of Arts and Sciences*, Boston, Massachusetts, vol. 101, no.1.
- Gumperz, John J. and Dell Hymes 1964: The Ethnography of Communication. *American Anthropologist, New Series* 66, 6, part 2. Special publication.
- Holbek, Bengt 1971: Axel Olrik (1864-1917). Pp. 259-96 i *Leading Folklorists of the North*. Ed. Dag Strömbäck et al. Universitetsforlaget, Norway.
- Holbek, Bengt 1985: »The Many Abodes of Fata Morgana or The Quest for Meaning in Fairy Tales.« *Journal of Folklore Research* vol 22 No 1 April 1985;19-28. Indiana University Folklore Institute.
- Holbek, Bengt 1987a: *Interpretation of Fairy Tales*. Folklore Fellows Communications 239. Academia Scientiarum Fennica.
- Holbek, Bengt 1987b: »Folklorens betydning: Oplæg baseret på et igangværende eventyrprojekt.« Pp. 9-31 in *Folklorens betydelse. Papers from a NIF conference at Hässelby Slot, Sweden 24-26.2. 1984*. Ed. Bengt af Klintberg. Nordstedst, Sweden.
- Holbek, Bengt 1992: »Introduction«. Pp. xv- xxviii in *Principles for Oral Narrative Research*. Axel Olrik. Indiana University Press, Bloomington.
- Hymes, Dell 1975. Breakthrough into Performance. Pp. 11-74 in *Folklore, Performance, and Communication*. Eds. Dan Ben-Amos & Kenneth Goldstein. The Hague: Mouton.
- Hymes, Dell 1981: »In Vain I Tried to Tell You.« *Essays in Native American Ethnopoetics*. Philadelphia; University of Pennsylvania Press.
- Jakobson, Roman 1960: »Closing Statement: Linguistics and Poetics.« Pp. 350-377 in *Style in Language*. Ed. Thomas A. Sebeok. Cambridge: M.I.T. Press

- Klein, Barbro 1990: »Transkribering är en analytisk akt.« *Rig*, 2/90;41-66.
- Labov, William & Joshua Waletzky 1967: *Narrative Analysis: Oral versions of Personal Experience* In: *Essays on the Verbal and Visual Arts: Proceedings of the 1966 Annual Spring Meeting of the American Ethnological Society*. Ed. June Helm. Seattle: American Ethnological Society.
- Mukařovský, Jan 1992/1948: »Standard Language and Poetic Language.« Pp. 976-982 in *Critical Theory Since Plato*. Rev. Ed. by Hazard Adams. Harcourt Brace Jovanovich College Publishers, New York. (Orig. 1948)
- Olrik, Axel. 1921: *Nogle Grundsætninger for Sagnforskning*. Efter forfatterens død udgivet af Dansk Folkemindesamling ved Hans Ellekilde. Danske Folkeminder Nr. 23. Det Schønbergske Forlag, København.
- Propp, Vladimir 1971 (1928): *Morphology of the Folktale*. Trans. Laurence Scott. 2nd. rev., 3. print. Austin, University of Texas Press.
- Rørbye, Birgitte 1982: *Folkloristiske horisonter. På vej til en kritisk teori om de folkelige erfaringsverdener*. C. A. Reitzels Forlag A/S København, Danmark.
- Rørbye, Birgitte 2002: *Mellem sundhed og sygdom. Om fortid, fremskridt og virkelige læger. En narrativ kulturanalyse*. Posthumt udg. doktordisp. red. af Anne Leonora Blaakilde. Københavns Universitet, MTF, København.
- Shklovsky, Victor 1992/1917: »Art as Technique«. Pp. 750-59 in *Critical Theory Since Plato*. Rev. Ed. Hazard Adams. Harcourt Brace Jovanovich College Publishers, New York. (Orig. 1917)
- Stahl, Sandra Dolby 1989: *Literary Folkloristics and the Personal Narrative*. Indiana University Press, Bloomington.
- Tedlock, Dennis 1983: *The spoken word and the Work of interpretation*. University of Pennsylvania Press, Philadelphia.
- White, Hayden 1973: *Metahistory: The Historical Imagination in Nineteenth-Century Europe*. John Hopkins Univ. Press, Maryland.

Summary

The poetry of everyday life – interpretations and cultural meaning. Exemplified by Old Age

The poetry of everyday life is a useful tool for identifying and interpreting cultural meaning; that is, for the comprehension of the life-world and culture of a variety of people. One could also call the subject *cultural tropes*. It is a long way from the classic poetic genres of folklore to the cultural tropes, a more fluid concept inspired by stylistics, rhetoric and linguistics, with roots in Russian formalism. But Axel Olrik, Denmark's first professor of folklore, also inscribed certain cultural tropes, i.e. stylistic forms, in his epic laws, as markers of *human cultural life*.

This article presents the poetry of everyday life – the cultural tropes – and gives an example of how one can find, interpret and understand cultural meaning, both individually and more generally, by means of the poetry of everyday life. The theme of this example is *old age* and *perceptions of old age*.

Kulturnat

Kulturnatten trækker hvert år i oktober tusinder af mennesker til aften- og natarrangementer. I Byggeriets Hus på Frederiksberg i København fortalte medlemmer af Byens Fortællere eventyr og livsfortællinger.